

۲۰۲۰/۱۰/۱۳

شاه محمود محمود

قلعه نواب عبدالجبار خان بارکزیایی

در کشور متلاطم مانند افغانستان هر روز و هر ساعت شاهد گذر زمان و آستن یک واقعه و یا تغییر در روند زندگی و اجتماعی میباشیم و این گذر زمان و رویدادها باعث تغییر و تحولاتی گونه گون میگردد، یکی از آنها خرابی قلعه ها و عمرانات تاریخی و حتی شهرهای قدیمی و یا برخلاف تأسیس آبادی های جدید و تغییر جاها و نامهای تاریخی است و همین تغییرات گاهی ما را در هنگام مطالعه قلعه ها و شهر و به خصوص آثار تاریخی و ادبی در تعیین و تصور مناطق دقیق بعضی از این مکان ها دچار تردید یا خطا و سردرگمی می نماید یا گاهی نام آنها به غلط به صورت دیگری ضبط شده است.

همچنان ما شاهد نامگذاری دهها نام هستیم که در این سالیان پسین بنابر تحولات شورش مآبانه و یا تحکیم کیش شخصیت

و پرستش قهرمانان نامگذاری شده است. و این تغییر نام ها مراکز علمی و جاده ها و تپه ها؛ پژوهشگر و محقق را با مشکلات مواجه میسازد. از آنجمله یکی هم قلعه نواب عبدالجبار خان است. که امروز به فراموشی سپرده شده است.

نواب عبدالجبار خان پسر سردار پاینده خان بارکزیایی در زمان سلطنت (شاه محمود سدوزایی) به حیث حاکم دیره اسمعیل خان مقرر شد و قلعه و اراضی زراعتی معمه کاریز؛ در غرب شهر کابل در جاگیر و تملیک وی قرار گرفت. عبدالجبار خان در سال 1197 هـ ق = 1782 م در کابل متولد گردیده و بعد از 73 سال عمر بنابر تقویم هجری قمری به سال 1270 هـ ق = 1853 م وفات نمود. و در حضیره عاشقان و عارفان کابل دفن است (1)

نواب عبدالجبار خان هشت بار ازدواج نمود خانم اول موصوف از قوم قزلباش چنداول کابل بود؛ دو خانم هندی، دو خانم پوپلزایی، دو خانم بارکزیایی و آخرین خانمش از مردم کشمیر بود و مجموعاً 13 پسر داشت.

قلعه نواب عبدالجبار خان:

قلعه جبارخان در دامنه کوه قروق (قروغ) معمه زمین های زراعتی، و کاریز از قدیم موجود بود و تا هنوز نمیدانیم که این قلعه از کی بود. اما در زمان سلطنت دوم شاه محمود سدوزایی، نواب عبدالجبار خان ابن سردار پاینده خان انجارا بنابر تاج بخشی وزیر فتح خان برادرش که وزارت شاه محمود سدوزایی را داشت احتمالاً به عوض معاش، به جاگیر او درآورده شد. و با احیاناً با استفاده از قدرت برادر خویش این قلعه را تصاحب نمود. اما در استحکام قلعه و بروج و دیوارهای آن اقدام و آنرا تجدید نموده و باغی را در آنجا احداث کرد و بعداً تصرفت ملکیت و مالیات طایفه غلجایی دارالسلطنت کابل از طرف امیر دوست محمد خان نیز بوی داده شد در زمان امیر امان الله خان، سردار حیات الله خان عضدالدوله فرزند دوم امیر حبیب الله خان قلعه و باغ و اراضی مذکور را خریداری و در تصرف خود داشت، بعداً دولت امانیه زمین مذکور را استملاک نموده و به تصرف مولوی عبدالرب رئیس تمیز وزارت عدلیه ابن مولوی عبدالرزاق در آمد و تا سال 1356 هـ ش قلعه و باغ و اراضی مذکور موجود بود که بعداً ورثه مولوی عبدالرب اراضی مذکور به مردم مهاجر ولایات و بفرش رسانید موضع مذکور آب فراوان داشته و کاریز بزرگ دارد و از بهترین نقاط سر سبز چهار دهی بشمار میرفت قلعه چیتگر، قلعه میر محبوب، قلعه ملا مصلی، ده قابل، گلخانه، قلعه محمد حیات و قلعه صابر و قلعه سلطان جان در حوالی قلعه جبار خان در کنار وسیع راه قدیم کابل قندهار موجود بود (2).

در پهلوی قلعه جبار خان؛ قلعه غنی خان چهاردهی از پسر نواب عبدالجبار خان به نام عبدالغنی که از خانم بارکزیایی او متولد شده است میباشد. قلعه نه برج چهلستون:

برخی قلعه‌نُه برجه هندکی یا چهلستون را بنام قلعه جبار خان نیز می‌نامند. این قلعه در عقب باغ تاریخی چهلستون و سرک قلعه فتوح و ریشخور موقعیت دارد ساختمان این قلعه در حدود 20 هزار متر مربع مساحت بود و در حصار مذکور به تعداد 9 برج اعمار گردیده است عرض دیوار را سه متر میدانند (۴) و از گل پخسه که توسط فیل‌ها پخته شده بود در بین سالهای 1839 - 1843 م اعمار گردیده است. امروز بعضی دیوارها و برج‌های قلعه بنا بر حوادث اقلیمی و جنگ‌های داخلی ویران گردیده است اما هنوز هیبت و عظمت آن باقی است (3).

قلعه‌نُه برجه چهلستون یکی از بهترین نمونه‌های معماری قرن نوزدهم می‌باشد. و سبک معماری پخسه‌یی که با نُه برج با سیاه‌چال و اطاق‌ها و تیرکش‌ها و برج‌ها که در نبرد‌ها از آن استفاده می‌شدند هنوز نیمه ویران وجود دارد. ارزومندیم که این قلعه‌ها و به خصوص قلعه‌های تاریخی کابل حفظ شود و به عنوان یکی از نمونه‌های معماری نیمه قرن نوزدهم میلادی، بازسازی و جهت انکشاف توریزم از آن‌ها استفاده شود.

د پانو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکې په څیر و لولئ